

Dos musicals amb segell gironí

IsaVel gira al voltant d'una dona extraordinària; Josafat parteix de l'obra més coneguda de Prudenci Bertrana

Nascuts i presentats l'un ben a prop de l'altre, *IsaVel* i *Josafat* són dos bons exemples de l'empenta que està agafant el teatre musical gironí, fruit de l'interès i la ressonància que han suscitat alguns dels nostres petits grans muntatges.

NÚRIA SÀBAT > TEXT

El teatre musical és, potser, un dels gèneres dramàtics amb una nòmina de seguidors més llarga i d'un espectre social i generacional més ampli, sobretot quan es tracta de macroproduccions. Però a l'altre plateret de la balança també hi ha contrapesos prou importants, ja que si d'una banda solen ser muntatges cars i complicats que precisen grans infraestructures i una logística important que n'afeixuga les gires, de l'altra s'hi afegeix la dificultat de trobar bons cantants que alhora siguin bons intèrprets. És una dificultat probablement derivada de la manca de centres de formació específica en aquest camp i d'una tradició com la que hi ha hagut, per exemple, a Anglaterra.

Hi ha, igualment, qui l'acusa de no haver sabut evolucionar al mateix ritme que els seus congèneres, però no es pot negar que, de mica en mica, ha anat fent camí; ni que el paper desenvolupat per companyies com Dagoll Dagom i figures com Coco Comín o Àngels Gonyalons – per esmentar-ne algunes – ha estat prou decisiu. L'arribada de nous muntatges estrangers també hi ha contribuït, és

clar, així com el naixement de noves escoles i acadèmies dramàtiques i musicals, amb la qual cosa s'ha fet un gran pas endavant i s'ha guanyat en professionalització. Però l'autèntica revolució l'han protagonitzat petites companyies sorgides dins dels circuits «alternatius» –com Egos teatre, un grup banyolí que amb el seu *Ruddigore* va aconseguir trencar motlles i previsions; l'inesperat Cor de teatre, també de Banyoles, i la seva aplaudidíssima *Opereta*; *La vampira del Raval*, de Josep Arias Velasco, amb direcció de Jaume Villanueva i música d'Albert Guinovart, entre altres, que han sabut entrar en els circuits comercials sense renunciar als seus trets distintius.

I ja que disposem d'una primera matèria abundant i de qualitat, és hora que l'entorn també hi sigui propici fa-

El «descobriment» d'Isabel Vilà es deu al senador, polític i historiador gironí Francesc Ferrer i Gironès, el qual va publicar-ne una biografia

>> **Pòster oficial del musical realitzat per Salvador Sabater.**

cilitant la creació o la difusió del que sovint amb tant d'esforç els gironins i gironines han fet possible. El Teatre Municipal ha sabut fer-se'n ressò i va encetar l'any programant, en poques setmanes de diferència, dos muntatges que tenen un clar segell gironí: *IsaVel* (25-1-14) i *Josafat* (22-2-14).

Isabel Vilà: caràcter empordanès

Republicana, sindicalista, feminista, defensora dels drets dels infants, lluitadora infatigable, heroïna... són alguns dels adjectius amb què s'ha definit la figura d'una dona extraordinària que va lluitar en cos i ànima per tot allò que creia i de la qual, fins fa relativament pocs anys, ben posa cosa en sabíem.

>> **Isabel Vilà (Iris Vilà) i Pere Caimó (Carlos Gramaje), als assajos d'IsaVel.**

Nascuda a Calonge (1843-1886), Isabel Vilà va tenir una vida novel·lesca en esdevenir una figura cabdal del moviment obrer gironí del s. XIX.

Va dirigir el sindicat de Llagostera, on vivia, i va participar activament en l'aixecament federalista del Foc de la Bisbal (1869). També va ser la impulsora de l'Associació Internacional de Treballadors (l'AIT va ser il·legalitzada amb el cop d'estat del general Pavía el 1874) i, entre els seus èxits, destaca el fet d'aconseguir reduir la jornada laboral dels menors de 13 anys per tal de fer compatible la feina dels infants amb la seva escolarització. L'ensenyament fou una altra de les seves passions, de manera que durant el seu exili a Carcassona es va formar com a mestra, professió que després, en tornar a Catalunya el 1880, exercí en una escola per a nenes de la Institució Lliure d'Ensenyament, de la qual també va ser directora. No obstant això, ella no va veure mai reconeguts públicament ni els seus mèrits ni la seva tasca. Una prova és que va ser enterrada en l'anomenat Cementiri dels Dissidents de Sabadell, ciutat on va morir.

El seu «descobriment» es deu al senador, polític i historiador gironí Francesc Ferrer i Gironès, el qual va

publicar-ne una biografia (*Isabel Vilà, la primera sindicalista*, 1996) que va esdevenir la base perquè un altra ànima culta i inquieta –Toni Strubell i Trueta– la reconvertís en una obra dramàtica titulada *Isabel, cinc hores* (2005), amb la clara intenció de portar-la a l'escenari. La idea, però, va haver d'esperar fins al 2012, quan l'autor va proposar-ne la direcció al gironí Kim Planella i la música al compositor de Caldes de Malavella Antoni Mas, la llarga trajectòria del qual inclou la direcció de les orquestres Caravana, Marina, Maravella i Selvatana. I aleshores va començar l'odissea: càsting, producció... un llarg i feixuc procés que va culminar el 4, 5 i 6 d'octubre de 2013, en estrenar-se amb gran èxit de públic al Teatre Jardí de Figueres. D'aquí va anar a Girona i al cap de poc a

IsaVel és un muntatge digne i d'un gran valor testimonial que no acaba, però, d'equilibrar l'esforç i la il·lusió abocades amb els resultats aconseguits

Palafrugell, en espera de completar una gira que, en principi, els ha de portar per diverses poblacions catalanes.

IsaVel –amb l'actriu i cantant Iris Vilà com a protagonista principal, acompanyada, entre d'altres, de Marta Prieto i Carlos Gramaje– és un muntatge digne i d'un gran valor testimonial, construït des d'una dramaturgia més aviat convencional i revestit d'un aire costumista, que no acaba d'equilibrar l'esforç i la il·lusió abocades amb els resultats aconseguits. Hi ha moments encertats, punts d'emoció i alguna escena divertida, però, al capdavall, s'allarga excessivament i s'hi troba a faltar un tema o una melodia que el defineixi i pel qual s'identifiqui.

Josafat: l'amor sacríleg

Presentada a la Festa de la Belleza de Palafrugell –on no va ser premiada, però sí editada (1906)–, l'emblemàtica novel·la de Prudenci Bertrana ha traspasat l'àmbit que li és propi per esdevenir un musical produït –per primera vegada– pel Teatre Municipal de Girona, fet que sembla encetar una nova i necessària política cultural. Els textos es van encarregar al poeta i dramaturg selvatà Josep Pujol, qui va acceptar el repte sent molt

AJUNTAMENT DE GIRONA

>> **Presentació del repartiment de Josafat.**

conscient que es tractava d'un projecte que, a més d'entusiasme, exigia ofici, rigor i sensibilitat. «Em va semblar que la proposta anava en ferm i que la història del campaner de Santa Maria es prestava molt a convertir-se en un musical. A més, m'atreia especialment aquesta capacitat transgressora dels personatges que els fa intemporals». El primer pas va ser passar la personalíssima prosa de Prudenci Bertrana a vers i concentrar el centenar de pàgines que té la novel·la en 14 cançons que en resumissin l'essència i que, sobretot, possessin en relleu els trets psicològics, estats d'ànim i emocions dels seus personatges. Una feïnada immensa que el va tenir ocupat –«gairebé obsessionat»– durant tot un any, perquè «cal pautar bé la mètrica i la rima, buscar quin és el vers i la composició més adient per a cada personatge, tenir en compte el seu llenguatge, el seu tarannà... i procurar facilitar al màxim la tasca del compositor i dels cantants». Un cop vistos els resultats, s'ha de dir que l'esforç ha valgut la pena, ja que els encerts són evidents. Un d'aquests és la creació del triangle Pepona-Josafat-Fineta (interpretat per Gara Roda, Xavier Ribera-Vall i Judith Tobella), que en el llibre només és insinuat i aquí queda molt ben definit, i, consegüentment,

l'haver donat més entitat i més paper a la Pepona per tal d'evidenciar les diferències entre les dues noies: «La Pepona és més somniadora; la Fineta més sensual, tipus vampiressa fi de segle –que a mi, em suggeria la idea de l'Àngel Blau–, i que em va donar peu a convertir-la en una cupletista del Paral·lel, ja que Bertrana diu que ve de ciutat, però no de quina ni què hi feia».

Un altre punt molt interessant és la incorporació d'un nou personatge, el mateix Bertrana, al qual dona vida Marc Pujol. «Vaig considerar que, tal com van anar les coses, la discussió que va suscitar l'obra, l'enfrontament entre Bertrana i la societat gironina... i el fet que aquest fos pràcticament expulsat de la ciutat i gairebé proscrit, justificaven introduir-hi aquesta figura i jugar-hi dramàticament, convertint-lo no només en una mena de fil conductor de l'obra, sinó

Josafat és el primer musical produït pel Teatre Municipal de Girona, fet que sembla encetar un nova i necessària política cultural

en un personatge que, en certa manera, està per sobre del bé i del mal, en el sentit que pot mostrar la seva dualitat a través de les seves pròpies paraules o de les dels personatges».

Aquest vessant «manipulador» va agradar molt al director, Joan Solana, que va potenciar-lo concedint al personatge/autor el poder del titellaire, i per això de vegades el veiem rere la Fineta o de Josafat, als quals fa parlar com si els dictés les paraules, o fins i tot parla només ell. Paral·lelament, Pujol també atorga al cor una dimensió més àmplia i participativa, «perquè tenia molt clar que els gironins n'havien de formar part, però sense recloure'ls dins les limitacions de cor grec. Calia que intervinguessin en els esdeveniments, que polemitzessin amb el mateix Bertrana. I així es reflecteix clarament en l'escena final, en què Solana els col·loca sobre un pedestal, com les imatges de la Porta dels Apòstols, com a símbol d'aquella Girona profunda i petrificada...»– continua explicant Josep Pujol.

El director banyolí de seguida va optar per donar-li un marcat tractament simbolista d'acord amb l'esperit de la novel·la. Un valor que la potent escenografia d'Iu Gironès, dissenyada a partir del complex i bell treball audiovisual de Quim Paredes, i una efectiva il·luminació creadora de poderosos clarobscur, subratllen i potencien amb encert.

La música del compositor i director empordanès Marc Timón (bon i clar deixeble d'Albert Guinovart, entre d'altres) es compenetra perfectament amb els diferents registres dels textos, i hi alterna moments més dramàtics amb d'altres de molt còmics, com ara el cuplet de la Fineta –malgrat que contrasti estranyament amb l'aire tràgic que adopta la interpretació– o el divertit número dels tres clergues, que va ser un dels més aplaudits.

Josep Pujol assegura que «realment ha estat un treball conjunt, en què tots i cadascun de nosaltres hi hem posat no només temps i esforç, sinó sobretot ganes i il·lusió, perquè, de fet, també era el nostre primer gran musical. I això ha fet de nosaltres un autèntics agosarats!».

Núria Sàbat és filòloga i crítica de teatre.